

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук Переверзєва Дмитра Миколайовича – на дисертацію Квасюка Сергія Володимировича на тему: «Адміністративно-правові процедури державної підтримки сільського господарства в Україні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (08 – право)

Актуальність дослідження адміністративно-правових процедур державної підтримки сільського господарства в Україні зумовлена комплексом внутрішніх та зовнішніх викликів, що суттєво змінюють роль аграрного сектору в системі національної безпеки й економічної стабільності держави. У контексті триваючої збройної агресії проти України, руйнування критичної інфраструктури, скорочення виробничих потужностей та порушення логістичних ланцюгів питання продовольчої безпеки набуло стратегічного характеру. Забезпечення стабільного функціонування сільського господарства стало ключовою умовою економічної витривалості, соціальної стійкості та виконання міжнародних зобов'язань держави. Відтак, ефективність державної підтримки аграрної галузі визначає не лише рівень її розвитку, але й здатність держави протистояти воєнним, економічним та гуманітарним ризикам.

Посилення вимог до прозорості, відкритості та передбачуваності державних рішень актуалізує необхідність запровадження уніфікованих процедур згідно із Законом України «Про адміністративну процедуру». Цей нормативний акт закладає нову методологічну основу для взаємодії держави з агровиробниками, однак його імплементація у сфері агропідтримки потребує наукового обґрунтування та процедурної деталізації. Паралельно з цим цифровізація публічного управління – насамперед створення Державного аграрного реєстру – радикально змінює характер адміністративних процесів, переводячи їх у формат «єдиного вікна» та автоматизованих сервісів. Ці трансформації потребують комплексного

вивчення їх впливу на правовий статус заявників, порядок розгляду заяв, можливості оскарження рішень та гарантування прав учасників процедур.

Теоретичним підґрунтям дослідження проблематики адміністративно-правових процедур державної підтримки сільського господарства стали праці таких дослідників як: В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, О.Г. Боднарчук, Ю.В. Гаруст, Є.А. Гетьман, І.П. Голосніченко, О.Ю. Дрозд, Є.В. Дуліба, О.В. Джафарова, Р.А. Калюжний, А.А. Манжула, О.М. Музичук, В.І. Курило, І.В. Курило, К.М. Куркова, А.Т. Комзюк, Л.І. Луценко-Миськів, В.Ю. Оксінь, А.О. Селіванов, Є.Ю. Соболю, Л.В. Сорока, М.М. Тищенко, Р.В. Шаповал, С.О. Шатрава, а також учених, які досліджували питання державної аграрної політики, механізмів державної підтримки та публічного адміністрування у сфері сільського господарства, серед яких: В.М. Андрійчук, М.Й. Малік, П.Т. Саблук, О.В. Шпікула, В.Я. Амбросов, Л.В. Молдаван, О.В. Мартинюк, Л.О. Шевченко, В.А. Устименко, О.О. Шубравська, О.В. Ходаківська, І.В. Кириленко, Т.О. Зайчук, В.М. Єрмоленко та інші.

Водночас, нагальна потреба в теоретичному осмисленні та практичному вдосконаленні адміністративно-правових процедур державної підтримки сільського господарства обумовлюється їх визначальною роллю у забезпеченні продовольчої безпеки держави, стійкості аграрного виробництва, розвитку фермерства й інноваційних напрямів агробізнесу, а також інтеграції України до єдиного європейського ринку. Комплексне дослідження цієї проблематики з урахуванням сучасних безпекових реалій є необхідною умовою формування ефективної, прозорої та сучасної моделі державної підтримки, здатної відповідати викликам воєнного часу та забезпечувати довгостроковий розвиток аграрної галузі.

Так, у вступі обґрунтовано вибір теми дисертаційного дослідження, її зв'язок з науковими програмами, темами, планами, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, його мету й задачі, розкрито наукову новизну

отриманих результатів, теоретичне та практичне значення роботи, надано відомості про апробацію результатів дослідження.

Дисертаційна робота Квасюка С.В. поглиблює і доповнює існуючий масив знань щодо характеристики адміністративно-правових процедур державної підтримки сільського господарства в Україні, а викладені вище обставини підкреслюють актуальність, своєчасність, суспільну значимість та важливість дослідження порушеної проблематики.

Дисертаційна робота Квасюка С.В. спирається на сучасну методологію дослідження складних правових процесів, яка поєднує загальнонаукові та спеціально-юридичні методи. Серед них — діалектичний, компаративний, логіко-семантичний, а також методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції. Використання цього інструментарію забезпечило логічну структурованість дослідження та дало можливість послідовно й науково виважено виконати поставлену мету й дослідницькі завдання.

Нормативно-правовим підґрунтям дослідження є Конституція України, міжнародні договори та угоди (ратифіковані у встановленому законом порядку), а також низка законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, норми яких визначають види адміністративно-правових інструментів и державної підтримки сільського господарства в Україні. *Науково-теоретичне підґрунтя* становлять праці фахівців із галузей адміністративного, екологічного, земельного, конституційного права, тощо. Були також використані здобутки фахівців з інших галузевих дисциплін: теорії держави і права, соціології, філософії, психології, теорії управління, тощо. *Інформаційну й емпіричну основу* дослідження становлять науково-періодичні видання, статистичні та довідкові матеріали тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що за характером і змістом розглянутих проблем дисертація є першим в Україні дослідженням, проведеним у період дії воєнного стану в якому комплексно проаналізовано проблеми реалізації адміністративно-правових процедур державної підтримки сільського господарства в Україні. У межах

проведеного дослідження отримано результати, що містять відповідні ознаки наукової новизни, а саме:

вперше:

– обґрунтовано потребу розроблення та прийняття Кодексу агропротекційного законодавства України, що дозволить систематизувати розрізнені нормативні акти, усунути колізії та дублювання, а також закласти єдині підходи до правового регулювання галузі, сприятиме підвищенню прозорості державної політики, впорядкуванню процедур державної підтримки та створенню логічної, внутрішньо узгодженої моделі взаємодії між органами влади та аграрними виробниками;

– запропоновано заходами удосконалення механізмів державної підтримки сільського господарства вважати такі: удосконалення процедур бюджетного фінансування; запровадження багаторічного програмування; розширення спектра інструментів страхування аграрних ризиків; стимулювання інновацій у виробництві; створення сприятливих умов для малих та середніх виробників; цифровізацію, спрямовану на спрощення доступу до послуг; автоматизацію контролю та підвищення відкритості інформації;

– визначено, що адміністративні процедури державної підтримки сільського господарства України перебувають на етапі активної трансформації, але потребують подальшої систематизації та модернізації за такими напрямками: посилення нормативної визначеності адміністративних процедур та уніфікація критеріїв доступу до програм підтримки; цифровізація процедур з метою спрощення взаємодії між суб'єктами та органами влади; розширення адресності і спеціалізації програм підтримки, особливо для малих і середніх виробників; збільшення гарантованості фінансування, включно з багаторічним плануванням агропротекційних програм; посилення інтегрованості державної підтримки з міжнародними механізмами продовольчої безпеки; стимулювання інноваційності та екологічної сталості виробництва;

удосконалено:

– наукове розуміння, що коло типових проблемам адміністративно-правового механізму реалізації заходів державної підтримки сільського господарства, як об'єкта адміністративно-правового регулювання включає такі як: нерівномірність доступу до підтримки для різних категорій виробників; обмеженість кола суб'єктів, що мають право на участь у програмах; відсутність гарантованості фінансування, що знижує їхню прогнозованість та інвестиційну привабливість. Встановлено, що низка процедур недостатньо враховує потреби малих виробників, які відіграють стратегічну роль у забезпеченні продовольчої безпеки та розвитку сільських територій;

– позицію щодо визначення кола суб'єктів надання адміністративних процедур державної підтримки сільського господарства, що розпоршені по різних органам державної влади та місцевого самоврядування, а також потреби створення спеціалізованого органу, відповідального за розробку, реалізацію та моніторинг державної підтримки сільського господарства України, який має забезпечувати єдність підходів до планування програм, підвищувати рівень управлінської компетентності та сприяти впровадженню сучасних інструментів управління, включаючи цифровізацію адміністративних процедур і формування інтегрованих інформаційних платформ;

– наукові положення, що стратегічне значення сільського господарства для національної економіки, його роль у забезпеченні продовольчої безпеки, соціальної стабільності та експортного потенціалу держави підтверджують нагальну необхідність у поглибленні правового регулювання цієї сфери, а найбільш пріоритетним і релевантним, у контексті євроінтеграційних намагань є адаптація національних адміністративно-правових норм до ЄС (зокрема Регламенти (EU) 2021/2115, (EU) 2021/2116, (EU) 2022/2472 тощо);

дістали подальшого розвитку:

– позиція про те, що чітке законодавче визначення процедур державної підтримки водокористування може суттєво оптимізувати ці процеси на практиці, оскільки наразі серед кола нормативно-правового регулювання вони ототожнені з категорією «підтримки сільського господарства України», а спеціалізоване законодавство не передбачає ефективних процедур державної підтримки саме для цього сектору сільського господарства (як-то створення електронних кабінетів водокористувачів і цифрового реєстру меліоративних систем, а також забезпечення автоматизованого обліку водоспоживання, а також прийому та розгляду електронних заяв на отримання відповідної підтримки);

– положення про те, що враховуючи широку кількість адміністративних процедур передбачених законодавством України у сфері державної підтримки виробників продукції тваринництва (реєстраційні, процедури подання та розгляду заяв, ухвалення рішення про надання підтримки, фінансово-адміністративних процедур, контрольних і контрольно-наглядових тощо) критично важливим для вдосконалення цього напряму продовольчої безпеки є законодавче закріплення цілісного процедурного механізму державної підтримки виробників тваринницької продукції, його цифровізації, диференціації за категоріями виробників, посиленні зв'язку з цілями продовольчої безпеки та вимогами права ЄС, що створить передумови для сталого розвитку галузі тваринництва й гарантування продовольчої безпеки України;

– розуміння поняття та видів адміністративних процедур державної підтримки сільського господарства України та позиція про те, що їх особливість полягає в ототожненні аграрного сектору із сільськогосподарським виробництвом, а сфери агрообслуговування – з його інфраструктурною складовою, оскільки структура агросфери, як цілісної правової конструкції дозволяє визначити взаємозв'язки між об'єктами, суб'єктами та територіальними елементами аграрних відносин, що має

ключове значення для підвищення ефективності адміністративних процедур державної підтримки.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані та аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки й пропозиції впроваджено та надалі можуть бути використані у: *правотворчій діяльності* – під час підготовки та опрацювання змін до законодавства України у сфері державної підтримки сільського господарства, зокрема щодо вдосконалення адміністративних процедур надання дотацій, субсидій, компенсацій, грантових програм та інших форм бюджетної підтримки аграрного сектору; формування правового статусу суб'єктів надання й отримання підтримки; підвищення прозорості та ефективності механізмів публічного адміністрування; *науково-дослідній роботі* – при подальшій розробці проблем адміністративно-правового регулювання у сфері аграрної політики, удосконалення правових механізмів продовольчої безпеки, адаптації міжнародних та європейських стандартів державної підтримки сільського господарства, а також у формуванні нових підходів до цифровізації адміністративних процедур у агросфері; *освітньому процесі* – при підготовці навчальних програм, підручників, лекційних курсів та методичних рекомендацій з дисциплін «Адміністративне право», «Аграрне право», «Публічне адміністрування», «Правові основи державної підтримки сільського господарства», а також під час викладання спеціальних курсів з адміністративних процедур, аграрної політики, продовольчої безпеки та цифровізації публічних послуг у закладах вищої освіти та системі підвищення кваліфікації державних службовців.

Позитивна оцінка дисертаційного дослідження в цілому не виключає можливості й необхідності висунути низку зауважень критичного та дискусійного характеру:

1. Дисертація містить низку обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правових процедур державної підтримки, проте окремі з них мають переважно концептуальний характер. На думку

опонента, доцільним було б детальніше конкретизувати механізми їх реалізації на рівні чинних або перспективних нормативно-правових актів.

2. Автор переконливо обґрунтовує значення цифровізації адміністративних процедур та ролі Державного аграрного реєстру, однак у роботі порівняно обмежено розглянуто можливі ризики цифрових процедур, зокрема пов'язані з автоматизованим ухваленням рішень, помилками даних та захистом прав заявників. Розширення цього аспекту дозволило б поглибити аналіз процесуальних гарантій у цифровому середовищі.

3. У дисертації значна увага приділяється впливу воєнного стану на адміністративно-правові процедури державної підтримки, що є безумовно виправданим. Водночас у деяких положеннях не завжди чітко проведено межу між тимчасовими антикризовими рішеннями та тими процедурними змінами, які мають довгострокове значення для післявоєнного розвитку аграрного сектору.

Варто відмітити, що висловлені зауваження характеризують складність дослідженої проблеми, а тому суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку та високі наукові здобутки дисертаційного дослідження С.В. Квасюка

Основні наукові положення, висновки й практичні рекомендації, викладені в дисертації Квасюка С.В. були достатньо оприлюднені нею у статтях періодичних фахових видань, тезах доповідей науково-практичних конференціях, а саме: «Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 12–13 серпня 2020 р.), «Проблемні питання юридичної науки в контексті реформування правової системи України» (м. Київ, 19–20 жовтня 2022 р.), «Тенденції та перспективи розвитку юридичної науки сьогодення» (м. Київ, 16–17 квітня 2024 р.), «Актуальні проблеми імплементації наукових досягнень у практичну діяльність» (м. Київ, 04–05 червня 2024 р.), «Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки: вітчизняний та зарубіжний досвід» (м. Київ, 18–19 вересня 2024 р.).

Зміст дисертаційної роботи висвітлений повно, систематично, послідовно, виклад запропонованих в роботі положень базується на

грунтовному опрацюванні літературних джерел. Автор обґрунтував власні висновки проведеного дослідження, які є суттєвим внеском у розвиток адміністративного права України. В цілому, дисертація Квасюка С.В. є самостійним, завершеним науковим дослідженням адміністративно-правових процедур державної підтримки сільського господарства в Україні.

Отже, дисертація Квасюка Сергія Володимировича на тему: «Адміністративно-правові процедури державної підтримки сільського господарства в Україні» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент

старший викладач
кафедри загальноправових дисциплін та
державного управління
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
кандидат юридичних наук

Дмитро ПЕРЕВЕРЗЄВ

Засвідчую підпис

Заступник начальника

Відділу кадрів

ЦДУ ім. В. Винниченка

Ю. Іукбенко